

КУЛЬТУРОЛОГІЯ

УДК 378.0(477)

Батичко Г.І.

ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ АБО ВИБІР В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Становлення інформаційного суспільства супроводжується трансформацією світового соціокультурного простору, що позначилося і на переформатуванні освітянської системи. Виховання особистості здатної до саморозвитку та різновекторність підготовки стають головними ознаками освітнього простору перехідного часу, що призводить до актуалізації різних форм дистанційного навчання. Загальносвітові тенденції знаходять специфічного вигляду на національному ґрунті. В умовах підвищення рівня невизначеності, обумовленого складністю суспільно-політичної ситуації, вибір майбутньої професії заміщується вибором університету, здатного забезпечити надання найбільш повного комплексу освітянських послуг. Загострення конкурентної боротьби між українськими ВНЗ вимагає інноваційного розвитку та системного впровадження інформаційних технологій не тільки задля забезпечення інтеграції до європейської системи освіти, а і для формування життєздатної освітньої системи принципово нового типу.

Ключові слова: *інформаційне суспільство, культурний простір, парадигма, освітня система, дистанційне навчання.*

Перехід до XXI тисячоліття знаменував новий етап розвитку людства. Не випадково очікування Міленіуму супроводжувалося посиленням апокаліптичних настроїв, побоюванням різноаспектних проблем, з якими людство ще не стикалося. Науково-інноваційна діяльність людини призвела не тільки до потужного масиву досягнень, але й спричинила кризові явища планетарного масштабу. Виклики XXI століття спонукають до пошуків спільних рішень для подолання кризових явищ в галузі економіки, політики, екології, що призводить до глобалізації у всіх сферах життя.

Відповідно до нової парадигми розвитку людства інформація стає потужним чинником суспільного впливу. Не випадково, на порядок денний встало питання вдосконалення освітянської системи, оскільки збільшення обсягів знань унеможлиблює існування традиційної моделі, спрямованої на засвоєння визначеного масиву інформації, достатнього для формування практичних навичок, необхідних для успішної соціалізації індивіда. Завдяки новим можливостям обсяг і структура знань міняються і кількісно, і якісно щонайменше кілька років. Здобуття базової освіти вже не забезпечує сталого професійного рівня, достатнього на все життя. Постійне ж навчання паралельно з роботою вимагає зміни самого принципу освіти. В цьому контексті сформованість компетенцій молодого фахівця відповідно до інформаційного вектору є не просто ознакою, а вимогою часу. На порядку денному в освітянській справі - не тільки впровадження нової системи виховання особистості, адаптованої до інформаційного суспільства, але й розробка системи заходів соціально-психологічної адаптації індивіда до сприйняття інновацій. Саме тому становлення інформаційного суспільства супроводжується не стільки формуванням нових галузей

підготовки фахівців, призначення яких – забезпечити ефективне використання інформаційних технологій, скільки створенням нової моделі освіти, конгруентної новій системи життєвих сенсів.

Не секрет, що в радянські часи імперативна педагогіка була розрахована на «середнього учня (студента)» і готувала з нього агента виробництва, не переймаючись особливостями особистості молодого людини»[4, с.3]. Означена тенденція частково зберігається і в сучасних реаліях. Як слушно зауважує Т.Кузнєцова, «викладачі поширюють «готове» філософське знання, забуваючи про те, що головним завданням освітянського процесу є формування «культурної людини»[4]. На її думку, за нових умов значно зростає роль філософського знання, що здатне орієнтувати людину на саморозвиток і самовдосконалення. Розвиваючи цю тезу, варто зазначити, що ключового значення в сучасному світі набуває розвиток такої філософської галузі як культурологія, оскільки саме розуміння культурних процесів дозволяє досягти відчуття причетності окремої особистості до певного культурного простору, отже й стати свідомим членом громадянського суспільства. Крім того, становлення культурологічної парадигми здатне забезпечити формування цілісного світогляду, що відповідає гуманістичній системі цінностей, позаяк сприятиме сталому розвитку людства. Не випадково обґрунтуванню цієї тези присвячені об'ємні дослідження, одним з яких є монографія В.Г.Шейка і Ю.П. Богуцького, в якій автори розглядають становлення культурологічного знання як ключового чинника формування нової світоглядної моделі [10].

Розуміння необхідності формування нових ціннісних орієнтирів в системі вищої освіти є вимогою часу. Не випадково це питання починають обговорювати на наукових форумах світового рівня. Ще наприкінці ХХ століття під час Всесвітньої конференції з проблем вищої освіти у ХХІ столітті (Париж 5-9 жовтня 1998 року) учасники дійшли згоди щодо необхідності якісних змін в системі вищої освіти на світовому рівні, усвідомлюючи, що «...сама вища освіта тепер ... повинна переходити до найрадикальніших змін та оновлення за всю історію свого існування», оскільки ... «вища освіта повинна постійно ініціювати позитивні зміни і прогрес у суспільстві» [1, с. 1,2]. Відповідно однією з нагальних потреб перебудови освітянської системи стає необхідність «здійснення переходу від виховання громадянина певної країни до формування громадянина світу, людини відповідальної, чия освіченість і мораль сягнуть рівня складності тих завдань, які їй доведеться вирішувати на рівні світових вимог» [1, с. 3].

В теорії означені твердження виглядали досить логічними, і власне декларували початок нового шляху, але їх практична реалізація зіштовхнулася з безліччю перешкод, обумовлених різнобічністю теорій і концепцій щодо реформування вищої освіти як в Європі, так і в Україні зокрема. Причому порівняння європейських та українських реалій свідчить, що більших зусиль вимагає саме реформування вітчизняної системи, оскільки самостійне її становлення триває невеликий за історичними мірками проміжок часу (23 роки) і не сформувалося в нову якість, зберігаючи здебільшого рудименти старої радянської системи. Крім того, підпорядкованість процесів реформування освітнього простору домінуванню тієї чи іншої політичної сили призводить до маятникового руху в цій сфері як циклічного коливання між «проєвропейським» та «проросійським» векторами, що призводить до відсутності системності і спадковості реформ.

Поєднання старого і нового, різноаспектність вирішення проблемних ситуацій, недостатня скоордєнованість між керівними настановами та їх реальним втіленням, - речі не випадкові. Освітній простір України - складова частина культурного простору, складної системи, що має певні особливості. Історичні реалії, складний і суперечливий шлях становлення української державності призвели до того, що єдність цього простору лише формується. Регіональні відмінності, фронтірний характер культурного простору

породжують турбулентні процеси, що позначаються на всіх рівнях функціонування системи. В цій ситуації своєрідним «запобіжником перегріву» повинна була б стати система освіти, як найбільш сталий елемент культурного простору, що забезпечує когнітивну функцію суспільного розвитку.

Закономірно, що в умовах перехідності реформування освітянської справи стає однією з найпопулярніших тем у вітчизняному інформаційному просторі. Проблема обговорюється на наукових форумах, сторінках ЗМІ, стає основою для численних наукових досліджень і розробки відповідних концепцій. Так, ще у 1993 році, у Державній національній програмі «Освіта» («Україна ХХІ ст.») наголошувалося на проблемах національного освітнього простору, що виявляються у «невідповідності запитам особистості», «знеціненні соціального престижу освіченості», «спотворенні цілей та функцій освіти», що спонукало до створення «життєздатної системи безперервного навчання і виховання для досягнення високих освітніх рівнів, забезпечення можливостей постійного духовного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального та культурного потенціалу як найвищої цінності нації» [2, с.3]. В руслі реалізації даного завдання було і приєднання країни до Болонського процесу (2005 рік), і гуманітаризація освіти, і прагнення надати їй національного забарвлення. Одним з кроків, що повинні були спонукати особистість до формування активної позиції до здобуття освіти, було визначення вільної стратегії вибору, що реалізувалася в створенні концепції вибіркових дисциплін (2009 рік).

Здавалося б, кроки, що вживалися, були важливими і повинні були б докорінно змінити освітянську систему України. Але дуже часто вони спотворювалися на етапі впровадження, набували формалізованого характеру. Технологічні зміни при незмінності змістовного ядра реально приводили до загострення внутрішніх конфліктів, формалізації, що в свою чергу позначалося на специфічному формуванні освітнього вітчизняного простору, «героїчне долання» кризового стану якого декларувалося як першочергове завдання кожним з Міністрів освіти України. В результаті можна констатувати, що сьогодні, через 20 років, подолання вказаних проблем не відбулося, і освітянська система переживає затяжну кризу. На жаль, сучасний стан українського освітнього простору не є стабільним, показником чого є довгорічне очікування прийняття нової редакції закону «Про вищу освіту».

Причиною такого стану є, на думку багатьох освітян, відсутність чіткої системи реформування. Численні публікації науковців спрямовані на виявлення складнощів реформування національної освітньої системи та вироблення універсальної моделі її існування як частини європейського культурного простору. Ґрунтовністю розкриття даної тези позначені публікації В.Г.Кременя, М.З. Згуровського, В.О.Огнев'юка., С.О.Сисоевої та ін..Водночас, відстань між теоретичними моделями і реаліями існування вищої освіти на теренах сучасної України все так же залишається величезною. Впровадження новацій мають часто фрагментарний характер, а невідповідність нормативно-правової бази реаліям існування вищих навчальних закладів перетворює освітянський процес на марафон з невизначеним результатом для всіх учасників. Прагнення наблизити національну модель освіти до європейської шляхом механічного запровадження основних принципів кредитно-трансферної системи, не дозволило досягти основної мети Болонського процесу – академічної мобільності, отже й стало ще одним тягарем на шляху реформ.

Принциповою помилкою реформаторів, на наше переконання, є відсутність уваги до світоглядних змін, що супроводжують формування нової парадигми мислення. В цьому сенсі можна погодитися з С. Сисоевою, яка наголошує на важливості освітянської системи як процесу людинотворення, без якого неможливим є і розвиток держави [8]. Як слушно зауважує авторка, реформування і модернізація освіти повинні розглядатись як важлива суспільна проблема, оскільки сфера освіти є посередником між особистістю, суспільством і державою, реально впливає на гармонізацію їх відносин. Головною колізією української

системи С.Сисоева вважає відірваність освітньої галузі від потреб країни, що обумовлено певними обмеженнями щодо кількості змін та реформ, які соціальні системи можуть безболісно абсорбувати [8]. Визначені аспекти дозволяють авторці дійти висновку, що реформування сфери освіти в Україні не можна схарактеризувати як поступове, позаяк етапи реформи були розмитими у часі, накладалися один на одний, що значною мірою призвело до нагромадження цілей реформування й модернізації освіти, їхньої непослідовності і при цілком правильній постановці важкими для виконання.

Отже, на сьогодні склалася парадоксальна ситуація в освітній системі, коли кількість реформ призводить до унеможливлення їх якісного завершення, а необхідність подальшого реформування – нагальна потреба, оскільки є запорукою існування держави. Такий стан нагадує казкове: «направо підеш - коня втратиш, наліво – себе». Який же вихід можна запропонувати з означеної ситуації? Лише той, що базується на усвідомленні специфіки формування і розвитку вітчизняного культурного простору і освітянської системи як її складової частини.

Якщо розглядати освітянський простір, як складну систему, то закономірним буде й те, що кількість можливих стосунків між об'єктами перевищитиме кількість самих об'єктів, саме тому означена система характеризується великим ступенем свободи. Отже система є динамічною, саме тому час від часу закономірно переживатиме злам. Така закономірність розвитку складних систем, в математиці знайшла втілення у вигляді теорії хаосу. Під хаосом в математиці розуміється «аперіодична детермінована поведінка динамічної системи» [9, с.4]. Оскільки «безкінечно мале збурення межових умов для хаотичної динамічної системи призводить до докорінних змін траєкторії у фазовому просторі, прогноз останньої стає неможливим» [9, с.5]. Означені думки були доведені ще наприкінці 90-х років Дж.Йорке з співавторами і стали основою для формулювання основних аспектів теорії хаосу, відповідно до якої динамічна система розвивається циклічно, в ній проходить постійне чергування двох стадій «впорядкованості та хаотичності» [12]. Саме цей момент неупорядкованості стає основою концепції І.Пригожина, оскільки нестабільність в умовах значного прискорення соціальних процесів на думку автора «здатна виступати умовою стабільного та динамічного світу» [7, с.47].

Для якісної оцінки ефективності роботи системи ключовим стає етап переходу між двома фазами її розвитку, оскільки характеризується подвійним спрямуванням ($P \leftrightarrow X$), отже і дозволяє досягти варіативності у вирішенні завдань. Перехідність за своєю суттю є хаотичною і неупорядкованою. За влучним зауваженням К.Ясперса, глибинні процеси переходу до нової світоглядної парадигми «привносять найвищу ясність буття та істини», що позначається у вигляді «найвеличніших звершень людства» [11, с.251-252]. Не випадково саме точка біфуркації стає тією подією, що здатна докорінно змінити сутність того чи іншого процесу. З іншого боку, затягування процесу переходу надає цьому етапу зовнішньої стабільності, що здатне звести нанівець сенсові переосмислення необхідності змін, призводить зниження «гостроти свідомості» [11, с.251-252]. Виявлена закономірність надає підґрунтя для розвитку теорій перехідності, яка активно вивчалася як лідерами семіотичного напрямку в культурології (роботи Ю.Лотмана), так і фахівцями з морфології мистецтв (теорія перехідних культур М.Кагана) і нарешті знайшла своє втілення у вигляді теорії маятникового руху в культурному розвитку та обґрунтування необхідності використання синергетичної парадигми як базової для дослідження суспільних процесів. Вироблення нової міждисциплінарної методології досліджень відповідає перехідному характеру епохи і вимагає врахування специфіки нового типу мислення, що типологічно відповідає перехідним культурам.

Формування нової парадигми завжди супроводжується підвищенням хаотичності, що стає запорукою різновекторного розвитку і вибору найбільш життєспроможної моделі. Для

формування динамічної системи необхідно враховувати її іманентність, отже і прогнозувати певні відхилення від жорсткого впровадження новацій. Саме такий підхід здатний подолати хаотичність і сприяти ефективному функціонуванню системи. Протягом двох десятиріч років зусилля, що прикладаються для забезпечення стабільного функціонування системи є не тільки недостатніми, але й такими, що здатні розбалансувати щойно створені зв'язки, отже впорядкованість системи на певному рівні не призводить до впорядкованості системи в цілому. В той же час усвідомлення, що стабільність і зрозумілість освітньої моделі, що сприяє функціонуванню системи в цілому – запорука існування держави. Отже, неефективність функціонування системи створює проблематичність прогнозування майбутнього розвитку як на рівні реалізації запитів особистості, так і на рівні забезпечення існування держави. Сьогодні, в умовах підсилення внутрішніх протиріч та зовнішніх загроз ця криза відчувається вже як революційна класична ситуація, в якій «верхи не можуть, а низи не хочуть...».

З метою виявлення шляхів для подолання визначених розбіжностей звернемося до аналізу специфіки процесу здобуття знань в умовах зміни парадигм. Важливим чинником здобуття знань в умовах перехідності є відсутність єдиної сталої моделі, що приймається всіма суб'єктами як істинна, отже й орієнтація на пробудження мислення, подолання штампів, уніфікації, застосування нетрадиційних методів впливу, серед яких найбільшого значення набувають візуалізація, проблемні завдання, створення колективних проектів відповідно до майбутніх виробничих професійних завдань. Переорієнтація на означені форми здебільшого обумовлена новим типом мислення, становленням нового типу суспільної свідомості. Теоретиками інформаційного суспільства неодноразово наголошувалося на специфічності нового типу свідомості, яку визначають як «медійну», «мозаїчну», «кліпову». Так, М. Маклюен в монографії «Галактика Гутенберга» наголошує, що в умовах системної трансформації опанування світу проходить через причетність кожної особистості до формування інформаційного простору шляхом створення (або коментування) новин в інформаційних джерелах нового типу. В цьому сенсі перед освіченою людиною постають принципово нові завдання щодо опанування світу, оскільки преса є «груповою» (на відміну від книги) «сповідальною формою», своєрідним «колективним несвідомим». «Завдання інтелектуала тепер, - вважає автор, - не спрямовувати індивідуальне сприйняття і судження, а вивчати та озвучувати несвідоме колективної людини» [6, с.391].

Соціокультурні реалії сьогодення вимагають формування нової освітньої парадигми. Не освіта, як індустрія освітніх послуг, а освіта як система, що формує компетенції і навички, які людина здатна вдосконалювати протягом життя відповідно до особистих та суспільних потреб. Безупинність розвитку, гнучкість, швидкість реагування на суспільні потреби, - ось основні якості, що повинні характеризувати нову освітню систему. Водночас, ця гнучкість та швидкість не можуть бути досягнутими в умовах жорсткого адміністрування, або відсутності чітких і прозорих «правил гри», дотримання яких є обов'язковим для всіх учасників процесу. В умовах активної трансформації та реформування освітньої системи на світовому рівні за рахунок розширення сфери послуг (відкриті університети, вебінари, дистанційна освіта, літні школи, академічні обміни тощо), відсутність альтернативи на вітчизняному ринку створює передумови для відставання та втрати конкурентоспроможності в порівнянні з успішними європейськими освітніми проектами, такими як «Еразмус». Закономірним наслідком виявлених тенденцій стає відтік українських вступників, що обирають для навчання європейські навчальні заклади. За даними Інституту міжнародної освіти, до 2025 року вчитися не вдома будуть близько 8 мільйонів молодих людей, ще кілька років тому ця цифра була втричі меншою.

Розвиток інформаційних технологій дозволяє подолати дистанцію між комунікаторами і підвищує інтенсивність інформаційного обміну в рази. Виходить, людство

з відокремлених, індивідуалізованих, розмежованих мегаполісів повертається знов до способу співжиття, коли кожен об'єднаний з кожним, а це вимагає нового типу комунікації і нового ставлення до вибору життєвої моделі реалізації особистості. Дослідник інформаційного суспільства М.Кастельс називає такий тип суспільства «мережевою структурою», існування в межах якої породжує нові принципи здобуття знань [3]. Ставлення до мережі Інтернет як до невичерпного і цілком авторитетного джерела знань породжують поверхове ставлення до здобуття освіти. Нові маркетингові стратегії університетів світу, що базуються на концепції дистанційного навчання, запевняють випускників у можливості отримати якісну освіту брендових вишів, не встаючи з дивану. Дійсно, сьогодні Україна програє за рівнем технічної оснащеності, впровадженням он-лайнних технологій та забезпеченню відкритості і мобільності. В той же час, як свідчить європейська практика, дистанційне навчання не замінює повністю традиційну систему, оскільки спілкування студента з викладачем, а під час проведення контрольних заходів і обов'язкове виконання всіх процедур подання і захисту письмових робіт є необхідною складовою для отримання диплома або сертифіката, що засвідчує здобуття певної кваліфікації.

Найбільш ефективним критерієм оцінки функціонування системи є аналіз показників, що характеризують її вузлові елементи. В освітянській системі - це час свідомого вибору професії, отже й вищого навчального закладу, який забезпечуватиме професійну підготовку фахівця для майбутнього ринку праці. Завдяки розвитку інформаційних технологій та відкритості освітніх систем підвищується конкуренція між освітніми закладами. На сьогодні кожен зі студентів може обирати навчальний заклад не за регіональною ознакою, а за безліччю інших аргументів, що значно ускладнює проблему вибору. При виборі професії, а отже і спеціальності, вступник керується безліччю аргументів серед яких і престижність професії, її конкурентоспроможність, комфортність навчання, відомість ВНЗ, особливості фінансування тощо. Рухаючись назустріч побажанням студентства, університети, в свою чергу, в умовах жорсткої конкуренції вимушені шукати нові маркетингові форми впливу для залучення випускників шкіл. Це можуть бути і пільгові умови для певних категорій студентів, і нові напрями підготовки, і можливість навчатися на відстані та ін.. Показовим прикладом цього може бути варіативність підготовки фахівців з документознавства в Україні, коли кожний з навчальних закладів, використовуючи «моду на професію», створює власну модель фахівця, що виявляється у присвоєнні відповідних кваліфікацій: «документознавець-референт органів державного управління та місцевого самоврядування», «менеджер-документознавець», «менеджер інформаційних систем і технологій», «документознавець-менеджер інформаційно-аналітичних структур», «інженер науково-технічної інформації», «науковий співробітник з науково-технічної інформації» тощо. Означена ситуація здатна підвищити рейтинг певного навчального закладу в очах вступників, але водночас створює перешкоди для впровадження принципу академічної мобільності та ускладнює процес працевлаштування, оскільки нетрадиційність кваліфікацій викликає недовіру з боку працедавців і як наслідок розчарування випускників вишів, які не можуть знайти роботу за фахом.

Вибір життєвого шляху, обрання професії повинні базуватися на свідомому прагненні задовільнити певні потреби особистості. Відповідно до піраміди А.Маслоу, найвищою з потреб людини є потреба в самоактуалізації [6, с.391]. Але реалізація даної потреби можлива лише тоді, коли людина задовольняє першочергові потреби. На другому ярусі означеної піраміди є потреба у безпеці. На сьогодні, випускники українських шкіл східного регіону в умовах загострення соціально-політичної ситуації навряд чи будуть мати змогу реалізувати свої вищі потреби, оскільки на порядку денному постає питання забезпечення особистої безпеки. Загострення суспільно-політичних конфліктів, нестабільність на регіональному рівні, сепаратистські настрої, які призвели вже до відкритих конфліктів на перший план

висувають проблему вибору не лише спеціальності, а й місця, де її можна було б здобути з мінімальним ризиком для життя. Розхитування човна політичними ділками породжує тенденцію до відцентрових реалій. Вже станом на червень 2014 спостерігається відтік студентів з перших курсів ВНЗ сходу України. Так, в умовах ЗНО і гонитви за бюджетними місцями дуже часто очікування першокурсників від обраної професії не співпадають з реаліями навчання. Закономірним в цьому сенсі є відсів студентів з першого курсу, що спостерігається у всіх регіонах України в межах 5%. Найбільш підвержені ризику представники так званих пільгових категорій. Водночас в 2013-2014 навчальному році спостерігаємо іншу картину. Загострення ситуації в Маріуполі 13 червня призвело до того, що з першого курсу пішли біля 10% студентів, які в якості біженців прагнуть знайти більш безпечне місце навчання.

В ситуації невизначеності опинилися і випускники шкіл. Станом на червень не було визначено остаточно, коли відбудеться третя хвиля проведення ЗНО. Випускникам пропонувалося або переєструватися в інші регіони, або чекати на вирішення питання безпосередньо на місці. Статистика в Донецькій та Луганській областях та в Криму показує, що певна частина (20% за офіційними даними) випускників відмовилася від перереєстрації. Причини такої відмови здебільшого фінансові: випускник або не має змоги виїхати за межі міста (області), або переорієнтувався на здобуття освіти за межами України. В першому випадку – вимушене очікування і позбавлення права на реалізацію права вибору в повному обсязі. В другому – необхідність вирішення зовсім інших питань щодо зарахування для навчання за межами України. Причому людина, що виїжджає за межі України на навчання стикається з цілою низкою проблем. Це і культурні (не відповідність систем мислення), і організаційні (оформлення візи, страхування, пошук житла, організація переїзду), і принципово інший тип підготовки, зорієнтований на потреби національного ринку праці. Прагнення реалізуватися за кордоном, де стартова зарплатня на порядок вища за середньо українську призводить до відтоку не тільки абітурієнтів, а і кваліфікованої робочої сили, здатної змінити певні реалії на Батьківщині.

В ситуації подолання хаотичного типу існування освітянської системи може бути умовно три сценарії дій. Перший пов'язаний з прагненням долати перешкоди на шляху просування уперед, ситуативно затикаючи дірки зі сподіваннями на те, що потік неминучих змін омине вашу оселю. Шлях другий – стати пасажиром човна успішного сусіда, що ставить під сумнів можливість рятування власного скарбу. І шлях третій - будувати заздалегідь ковчег, що дозволить зберегти найважливіше і продовжувати рух не зважаючи ні на що. Зрозуміло, що третій шлях є найбільш раціональним, водночас і найбільш складним, оскільки вимагає не просто реформування, а системної перебудови, що базується на прогнозуванні ситуації, урахуванні особливостей культурної динаміки, виявленні потреб ринку праці, узгодження освітянської системи з потребами ринку праці і майбутнього існування держави. Усвідомлення, що саме означений шлях є єдино правильним, вимагає поступового і системного вирішення цілої низки завдань:

- Налагодити системну перебудову на всіх рівнях від дошкільної освіти і до підготовки фахівців вищої кваліфікації, що базується на створенні фундаментальної концепції національної освіти і поступового просування на шляху її реалізації. Задля подолання інерційного руху необхідно залучити до створення концепції не тільки теоретиків та чиновників в галузі освіти, а й представників – практиків. Впровадження концепції повинно супроводжуватися суспільним обговоренням та постійним моніторингом її ефективності;

- Здійснювати реформування освітянської системи відповідно до потреб вітчизняного ринку праці в умовах підвищення поваги до освітян, формування престижності

освіченості як головного чинника самореалізації особистості. Створення сприятливих умов для розвитку вітчизняної науки;

- Збалансоване функціонування освітньої системи забезпечується переосмисленням адміністративних функцій керівних органів. Від контролю – до координації дій, збалансованість регламентації та свободи відповідно до вимог функціонування складної динамічної системи;

-Поєднання традиційного і інноваційного в освітній сфері дозволить подолати вади кліпової свідомості і спрямувати зусилля на процес формування передусім свідомого громадянина, що ставиться до країни не тільки як до місця роботи, а й усвідомлює власну відповідальність за її подальший розвиток.

Допоки в українській освіті не відбудеться системна перебудова, вона нагадуватиме славнозвісний персонаж мультфільму «Льодовиковий період» - білку, що самовіддано намагається зупинити водний потік всіма можливими засобами (кінцівками). Як відомо зупинити потік можна лише тимчасово, так як і неможливо знаходитися в стані «шпагату», саме це і створює специфічні «особливості національної освіти», які спонукають випускників робити вибір на користь здобуття освіти в іншій країні, а згодом і інтеграції до іншого культурного простору, що закономірно призводитиме до деградації країни. Дійсно актуальним до сих пір лишається вислів О.Бісмарка: «Той, що економить на школах, буде будувати тюрми». А така перспектива розвитку держави вкрай небажана.

Список використаної літератури

1. Всесвітня декларація про вищу освіту в ХХІ столітті: бачення та дії. - Париж: ЮНЕСКО, 1998, 5-9 жовтня.
2. Державна національна програма "Освіта" ("Україна ХХІ століття"): затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 3 листопада 1993 р. N 896 Електронний ресурс Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF>
3. Кастельс М. Матеріали для дослідницької теорії мережевого суспільства/ М. Кастельс.-Електронний ресурс Режим доступу URL: <http://christsocio.info/content/view/142/72/>
4. Кузнецова Т.Ф. Філософія, філософська культура, гуманітаризація вищого образования/ Т.Ф.Кузнецова // Знання. Розуміння. Уміння. - 2005. - № 1. - С. 22-28.
5. Маслоу А. Мотивація особистості/ Абрахам Маслоу, переклад А.М.Татлыбаєвої.- СПб.: Евразія, 1999.- Термінологічна правка В.Данченко К.: PSYLIB, 2004.- 324с
6. Мак-Люэн М. Галактика Гуттенберга: Створення людини друкованої культури / Маршалл Мак-Люэн. К.: Ника-Центр, 2003.— 432 с
7. Пригожин И., Стенгерс И. Порядок из хаоса: Новый диалог человека с природой/ И.Пригожин, И.Стенгерс.-М.: Прогресс, 1986 - 432 с.
8. Сисоева С.Г. Освітні реформи: освітологічний контекст/ С.Г.Сисоева// Теорія і практика управління соціальними системами.-2013.-№4.-с.44-54.
9. Хакен Г. Синергетика. Ієрархії нестійчостей в самоорганізуючихся системах и устройствах / Г.Хакен.- М., «Мир», 1985
10. Шейко В.М., Богуцький Ю.П. Формування основ культурології в добу цивілізаційної глобалізації (друга половина ХІХ- початок ХХІ ст.): Монографія / В.М. Шейко, Ю.П. Богуцький.- К.:Генеза, 2005.-592с.
11. Ясперс К. Смысл и назначение истории/ К.Ясперс.- М.: Политиздат, 1991.- 527с.
12. Ott E., Grebogi C., Yorke G. Controlling chaos. Phys. Rev. Lett. 1990. V.64. (11) 1196—1199.

Batychko G.I.

**FEATURES OF THE NATIONAL EDUCATIONAL SPACE OR CHOICE UNDER
UNCERTAINTY**

The formation of information society is accompanied by the transformation of the global socio-cultural space that affected also the reformatting of educational system. Educating of personality which is able to self-development and educational training diversity are the main features of educational space of transition time that leads to updating various forms of distance learning. Global trends find the specific outlook on national ground. In the conditions of the uncertainty level increasing caused by the complexity of the socio-political situation, the choice of future profession replaced by choice of university that can provide the most complete set of educational services. Increased competition between Ukrainian universities requires innovation development and systematic implementation of information technologies either to ensure the integration into the European educational system, or to create a viable educational system of fundamentally new type.

Key words: *information society, cultural space, the paradigm, the educational system, distance learning.*

УДК 72(477):929Павлуцький

Богатікова О. В.

**ЦЕРКОВНА АРХІТЕКТУРА УКРАЇНИ XVII – XIX СТ.
(НА ПРИКЛАДІ ПРАЦЬ Г. ПАВЛУЦЬКОГО)**

Охарактеризовано основні роботи Г.Павлуцького, присвячені дерев'яному та кам'яному церковному зодчеству південноруського регіону. Зазначено особливості церковного зодчества, які потрапили у поле зору дослідника. Акцентовано увагу на висновках, зроблених Г. Павлуцьким щодо походження сакрального зодчества регіону.

Ключові слова: *церковне зодчество, архітектура, храм, сакральна споруда, іконостас.*

Наша держава успадкувала від пройдешніх століть унікальний, неповторний скарб – п'ятки дерев'яного сакрального зодчества. За підрахунками сучасних дослідників в Україні збереглося понад 2,5 тис. дерев'яних церков, з яких близько 1000 відносяться до XV – XVIII ст. Окрім цього, на прилеглих етнічних українських землях їх налічується ще близько півтисячі. Але, за підрахунками Р. Маньковської, на облік та під охорону взято трохи більше 18% існуючих пам'яток. Розглядаючи дерев'яні церкви, розташовані не лише на території України, але й сучасних Польщі та Словаччини, дослідниця відмічає унікальність цих храмів, що стали звершенням не лише української але й світової культури.

Спираючись на дослідження вчених XIX ст., пам'яткоохоронний досвід, теоретичні напрацювання в царині сакрального будівництва, Р. Маньковська переконана, що сучасна українська наука формує засади створення архітектурної охоронно-реставраційної галузі, що дасть можливість відродити і зберегти історико-культурну спадщину України [4, с. 77 – 78; 83]. Саме тому тема обраного дослідження є на сьогодні досить актуальною.

Кінець XIX – початок XX ст. – час поживлення наукового інтересу до вивчення пам'яток української художньої культури, від архітектурних споруд до предметів побуту та зброї. Поштовхом для росту історичних досліджень архітектурно-мистецької спадщини всієї України стало проведення 1899 р. XI Археологічного з'їзду у Києві. З-поміж інших